

Oponentský posudek na disertační práci Karla Čady

„Narrating the Regulation: The Pharmaceutical Policy in the Czech Republic as an Example“

Disertační práce Karla Čady se zabývá narativy regulace na příkladu lékové politiky v České republice. Tématika lékové politiky je nepochybně sociologicky i společensky relevantní a jako taková vynikající téma pro disertaci. Předložená práce však bohužel svojí úrovní téma zraňuje, a to v několika zásadních ohledech, které vysvětlím níže. První se týká jazykové úrovně práce, které se budu věnovat nejdříve, následně v posudku postupuji po jednotlivých kapitolách.

1. Všudypřítomným problémem předložené disertace je její jazyková úroveň. Vzhledem k dlouhodobému pobytu doktoranda v zahraničí je pochopitelná volba angličtiny, která jistě představuje potenciální přidanou hodnotu. Je nicméně třeba, aby byl text srozumitelný a jasný. Tak tomu však v předložené práci není. Jazykové nedostatky v tomto případě nelze považovat za problém „formy“, která nezasahuje do obsahu. Práce je doslova plná jazykových chyb v gramatice i syntaxi, které se projevují i na naprosto zásadních místech. O čtenářské nevstřícnosti nemluvě.

Příklad z úvodní kapitoly:

Following my discursive oriented approach I intend to classify, chart, and compare argumentation and narrative patterns along lines of public interest where facts, norms and discourses are translated, private interests where motivation of actors are revealed, institutional logic of external constraints and values that covers general patterns of blame and proposed remedies. (str. 16)

Příklad z Kapitoly 4 (tematická kompilace literatury):

In the aftermath of economic crisis and the World War II, its influence was weaken in favour of Keynesian economic policy. However, in the seventies, neo-liberal economist were able to taka an advantage of crisis of previous economical paradigm and return back into the centre of fiscal policies arena. (str. 77)

Příklady z Kapitoly 8 (empirická analýzy):

Patient is not supposed to be neither educated nor respected, patient must have been protected. (str. 161)

Although the entire process was presented as expert-driven and unambiguous, manoeuvring space where political interest might have been enforced there either. During the process, approximately 80 or 90 changes were usually had done. (str. 168)

Domnívám se, že již jen tato jazyková kvalita textu by byla dostatečným důvodem, proč by práce neměla být obhájena. Pokud autor nezvládá vybraný jazyk práce na dostatečné úrovni, musí si zajistit jazykové korektury.

2. Jazykovou úrovní ale problémy předložené práce nekončí. V úvodní kapitole se totiž čtenář jasně nedozvídá, co je *sociologickým tématem a originálním přínosem* práce. To musí být explicitně vypracováno ve vztahu k vybrané relevantní literatuře. Úvodní kapitola předložené práce začíná poměrně obsáhlým shrnutím díla H. Rosy týkající akcelerace v soudobých společnostech (str. 8-11), které čtenáři naznačuje, že Rosa bude referenčním autorem práce. Tak tomu ale není a na Rosu se pak v celé práci znovu (jednou) odkazuje až v části Conclusions (str. 188). Pokusy o definování výzkumné tematiky a přínosu v úvodu

havarují mimo jiné i kvůli výše citovaným jazykovým vadám a v orientaci čtenáře nepomůže ani přehled kapitol. Ten totiž na str. 14 začíná náhle představením kapitoly 3 (příčemž kapitola 1 a 2 následující po kapitole úvodní chybějí).

Úvodní kapitola, zásadní součást jakékoli práce, tedy působí velmi odbytě a nedokončeně a rozhodně nesplňuje požadavky žánru.

3. Kapitola 1 „Theories of regulation“ působí jako výpisky z literatury. Je samozřejmě možné a potenciálně užitečné, aby byla taková přehledová kapitola v práci zařazena, čtenáři musí být ale jasné, proč tomu tak je. Takové zdůvodnění a vyvození závěrů pro další postup v kapitole chybí. Navíc není zpracována ani příliš systematicky: v případě některých teorií se autor věnuje obecně regulaci, u jiných i aplikaci v oblasti lékové politiky. Výjimkou nejsou nepřesnosti toho typu, že autor ohlašuje „four lines“, ale uvádí jen tři (str. 34). Na některých místech kapitoly není jasné, „kdo mluví“, resp. kdo je autorem myšlenek. Nejasný je původ tabulky na str. 36 (Tab 2), u které chybí zdroj. Jde o tabulku vytvořenou citovanými autory, nebo autorem disertace? Totéž platí pro „Tab 3“ na str. 40, na které se navíc v samotném textu vůbec neodkazuje.

V oddíle „Conclusion“ (str. 39)¹ se náhle objevuje přístup actor-network theory, který chce autor – zdá se – využít jako perspektivu pro analýzu jednotlivých teorií regulace uváděných výše v kapitole. ANT ale věnuje pouze jeden odstavec, což je nedostatečné, pokud by měla být zásadním rámuujícím přístupem. Možná tomu tak není, protože následující kratší Kapitola 2 „Interpreting regulation“ se věnuje výlučně „discursive practices“ a s klíčovými důrazy ANT (převodším důrazem na materialitu a nediskurzivní rozměry ustavování skutečnosti) je tak v rozporu. Proč ale potom Čada v závěru Kapitoly 1 na tak důležitém místě vůbec ANT přivádí na scénu? Zdůrazňuji, že rozpory a napětí mezi přístupy autor nijak nediskutuje a není tedy ani jasné, zda si je jich vědom.

4. Kapitoly 3 a 4 se věnují „the genealogy of health hopes“ a „the genealogy of the (sic) financial limits“. Jde o kapitoly založené na kompilaci literatury (autor sám mluví o kompilaci na str. 97). Shrnutí a propojení relevantní literatury je pro žánr typu disertace samozřejmě vhodné a užitečné, v Čadově práci ovšem zabírá poměrně velký rozsah (str. 56-99; tj. asi dvacet procent textu disertace). Někdy navíc chybí přesné odkazy na citace (str. 60) a někdy není zřejmé, zda autor stále vychází z dříve citované literatury, nebo nabízí vlastní zpracování tématu. Např. v oddíle The early history of austerity (str. 77-80) není příliš jasné, nakolik vychází celková narace (včetně sekundárních citací) z Blythe (2013) a nakolik jde o Čadovo originální líčení. V části předcházející oddílu čteme (začátek odstavce):

The first part of this chapter draws from his book *Austerity: The History of Dangerous Idea*. His view on early economic history was also compared with Albert Hirschman's *The Passions and the Interests* (1977). (str. 77)

Kromě toho, že na daném místě chybí jasný odkaz na autora, kterého se ono „his“ týká (z širšího kontextu se čtenář dopátrá, že jde o Blythe), není jasné ani to, co si přesně představit za spojením „draws from“. Jde i o přebírání sekundárních citací? Pak by ale měly být v oddíle přebrány explicitně. Pokud tomu tak není a autor disertace zde pracuje samostatně, bylo by žádoucí jasně to v textu formulovat. Tyto nejasnosti podle mě vyvěrají z žánru psaní, který autor zvolil (přehledové kapitoly, rozsáhlé kompilace literatury) a který často překáží rozeznání vlastního autorského příspěvku, což je ovšem v případě disertace obzvláště důležitý aspekt hodnocení.² A dále: kniha Alberta Hirschmana (ani Alberta Hirschmana!) z

¹ Pro přehlednost textu by bylo vhodné číslovat jednotlivé podkapitoly práce, zvláště když mají některé stejný název (Conclusion, příp. conclusions figurují jako závěry jednotlivých kapitol i jako samostatná závěrečná kapitola).

² Netřeba připomínat, že v případě některých českých akademiků a akademiček vedly takové nejasnosti spojené s žánrem až k obvinění z plagiátorství.

roku 1977, na kterou výše uvedená pasáž odkazuje, navíc nikde v následujícím textu předložené disertace citovaná ani diskutovaná není. Tam, kde tedy autor slibuje originální příspěvek v podobě systematictějšího srovnání dvou pojetí v existující literatuře, svůj příslib vůbec nenaplnuje.

5. Kompozice disertace jako celku trpí disproporčností z hlediska délky, charakteru a „velikostí“ argumentu jednotlivých kapitol. Po poměrně dlouhé kapitole 4, nastupují kapitoly 5 a 6, které mají každá pouhých pět stran. Problémy vyplývající z nerytmičnosti textu se jen násobí tím, když si má čtenář smysl a cíl kapitol rekonstruovat z formulací následující kvality:

The goal of this chapter is to introduced their different sustainability narratives and research their relation to dominant discourse identified in previous two chapters. The chapter intends to demonstrate that discursive affinities the analytical tool to explain roots of their differences. (str. 101)

6. V kapitole 6 je představena metodologie výzkumu. Autor kapitolu otevírá takto:

This dissertation examines how the boundaries between aspects of public policy were being constructed when the Czech health care reform was being discussed. The paper (sic) seeks to understand how the reforms were justified to the broader public. The analysis used in the dissertation is organized around the identification and analysis of narratives patterns and collections of categories in discussions revolving around regulation. The dissertation examines frames of pharmaceutical regulation in the Czech Republic between 1990 and 2008. (str. 106)

Zkoumat „how the boundaries between aspects of public policy were being constructed when the Czech health care reform was being discussed“ není totéž co zkoumat „frames of pharmaceutical regulation in the Czech Republic between 1990 and 2008“. Tyto dvě záležitosti spolu samozřejmě mohou souviset, autor nám ale precizně nevysvětluje, jak souvisejí a jak svoje data a analýzu v tomto směru konstruuje. Chybí také zdůvodnění, proč analýza končí v roce 2008, když se v kapitole 4 vyzdvihuje a diskutuje zajímavost vývoje právě po vypuknutí finanční krize (str. 94-97).

Autor uvádí, že „[t]he analysis includes newspaper and weekly magazines“ (str. 106) a pro konstituci vzorku byl použit Newton Media Search. Seznam médií (novin a časopisů), které vstupovaly do analýzy, však není uveden. Za opravdu podstatné ovšem pokládám, že autor nijak nezduvodňuje, proč k zachycení toho, „how the reforms were justified to the broader public“ používá právě a jen analýzu mediálních výstupů. Proč není součástí dat třeba pozorování z veřejných debat či demonstrací nebo třeba *focus groups*, kde se ona „širší veřejnost“ také vyjadřuje a tedy ukazuje nejen to, jak se politici a odborníci snažili reformy vysvětlit, ale s jakými efekty a úspěchy tak činili? Zdá se mi prostě, že se autor bez větší reflexe epistemických důsledků a alternativ rozhodl následovat nejjobehranější „analýzu veřejných médií“. A jestliže je cílem disertace zkoumat „frames of pharmaceutical regulation in the Czech Republic between 1990 and 2008“, opravdu stačí omezit se na (byť rozsáhlý) vzorek mediálních výstupů?

V souvislosti s analýzou přepisů debat v Otázkách Václava Moravce autor říká, že “[t]he focus here is the discursive ideas that are presented in a debate; hence I deliberately decided to ignore the visual component of a debate“ (str. 107-108). Ale proč? Pokud nás zajímá přesvědčovací strategie, proč z analýzy apriorně vyloučit vizuální stránku, která je – jak víme – tak klíčová (právě i proto OVM představují, jak sám autor říká, „main arena for top-level public political debates in the Czech Republic“ (str. 107)).

Na str. 108 autor tvrdí, že „the ambitions of my dissertation is (sic) mainly theoretical ones“, čímž vysvětluje, že používá kódy, které jsou „theoretical (sic) driven“. Co přesně ale odkazem na „teoretické ambicemi“ autor míní nad rámec legitimizace užití předem

stanovených kódů a především co tím čtenáři slibuje – přispět k rozvoji teorie? To se nedozvíme. Na následující str. 109 se autor odkazuje k teoretickému modelu představenému v kapitole 2. Tento odkaz je ale natolik vágní, že jako čtenářka skutečně nevím, o co přesně se jedná. V kapitole 2 (ani nikde jinde v disertaci, kromě inkriminovaného výskytu) se spojení „teoretický model“ (theoretical model) nevyskytuje.

Celkově musím konstatovat, že v kapitole chybí solidní vysvětlení metodologických voleb v kontextu jejich případných alternativ a ve vazbě na jasně definované výzkumné téma.

7. Následuje poměrně rozsáhlá Kapitola 7 (str. 111-138), která se se týká regulace léčiv v kontextu EU. Nejenže kapitola nijak nevyužívá právě představenou metodologii a data a logika řazení kapitol tak působí problematicky. Není ani jasné, jak tato kapitola přispívá k rozvíjení zkoumané tématiky, kterou je – jak jsme se dozvěděli na str. 106 – „how the boundaries between aspects of public policy were being constructed when the Czech health care reform was being discussed. (...) how the reforms were justified to the broader public”.

8. V kapitole 8 se konečně dostáváme k „příkladu lékové politiky v České republice“, kterou avizuje název práce. Na ploše 43 stran zde autor představuje a z hlediska předem definovaných teoretických kategorií interpretuje pět období mezi lety 1990 a 2008. „The primary objective of this chapter is to examine comprehensively how those conflicts [for instance, increasing universal access to services and improving the quality of those services] have been debating (sic) in the context (sic) of posts-socialist context of the Czech Republic. Especially, the chapter is focused on the dynamics between individualist incentives-based policies and hierarchical (sic) rules-based policies“ (str. 139).

Jak připomíná tato citace, zásadní jazykové problémy charakterizují i tuto část disertační práce a zdůrazňuji, že teprve po nápravě této vrstvy problému, bylo by možné vést skutečně detailní diskuzi o autorem předkládané evidenci a argumentaci. Otázka, kterou si ovšem položit lze, je ta, jaký je originální přínos a příspěvek předložené práce. Autor aplikuje vybrané existující teorie na empirický materiál a dochází k jeho klasifikaci z hlediska definovaných kategorií (str. 185). Nepodceňuji úsilí, které bylo třeba na tuto analýzu vynaložit, nicméně v případě práce, jakou je disertace, bych jí pokládala spíše za mezikrok, který autorovi dovolí formulovat specifické originální argumenty a závěry - buď alespoň ve vztahu ke studovanému empirickému případu, nebo, ideálně, ve vztahu k teoriím, s nimiž autor pracuje (kritika, revize, rozšíření, apod.).

Nejsem přesvědčena, že předložená práce takové nároky naplňuje. Co se týče empirické analýzy a závěrů, nepřinášejí využití kategorie analýzy žádné překvapivé a opravdu zajímavé závěry (což by podle mého názoru kvalitativní analýza nabízet měla). Co se týče teoretické ambice, nacházím v práci pouze jeden pokus v tomto směru, a to v případě klasifikace čtyř narativů identifikovaných Bhatiou a Orsinim (2013) jako čtyř kombinací diskurzu medikalizace a diskurzu šetření (austerity). Tento argument je předložen (nikoli však příliš pečlivě dokladován) na jeden a půl stránce v kapitole 5 (str. 105-106). Empirická analýza ho nijak nerozvíjí.

9. Závěrečná kapitola „Conclusions“ (str. 188-194) funguje bohužel jen jako doklad neexistence silných originálních závěrů práce. Má podobu shrnutí, které chronologicky rekapituluje jednotlivé kapitoly – ovšem nenasvětluje je v nové perspektivě. Za neobhajitelnou považuji tu praxi, kdy jsou v závěru zkopírovány celé věty a odstavce (včetně citací z literatury) z předchozích kapitol! Např.

Deborah Lupton (1995) makes the convincing argument that the discourse of the holistic approach to health and lifestyle in fact only helps fostering the power of medical discourses over our lives. "In health promotion discourse, lifestyle is pathologized as a

source of ill health" (Lupton 1995: 142) This discourse portrays health as a goal achievable through intentional action, one that requires self-discipline, determination, as well as the necessary time and energy. (str. 63-64)

„Deborah Lupton (1995) argued that this discourse based upon the holistic approach to health and lifestyle in fact only helps fostering the power of medical discourses over our lives. "In health promotion discourse, lifestyle is pathologized as a source of ill health" (Lupton 1995: 142) This discourse portrays health as a goal achievable through intentional action, one that requires selfdiscipline, determination, as well as the necessary time and energy. (str. 189)

Nebo:

Last but not least, these pharmaceuticals have also become one of the elements fuelling the discourse of health as a matter of personal choice and responsibility. Medicine offers us various possibilities to be content, free of anxiety and enjoying a good quality of life. It is everyone's responsibility to decide whether they want to benefit from these possibilities or not. These innovations therefore contribute to the discourse of the "imperative to health" (Lupton 1995), which relies on, among others, the presumption that the individual is largely responsible for his or her health. He or she did not follow proper diet, did not get enough exercise, drank too much or too little alcohol, took too few vitamins, did not provide his body with a sufficient amount of antioxidants or exactly the right amount of omega fatty acids. The reverse side of this structural pressure is then that less attention is paid to areas of health prevention such as work conditions, environmental burden or the weakening of social solidarity within public healthcare system. (str. 74)

Odstavec naprosto totožného znění najdeme v závěrečné kapitole na str. 189-190.

Ve světle výše pojmenovaných vad, nedostatků a pochybností, nemohu disertační práci Karla Čady v předložené podobě doporučit k obhajobě.

Pro přepracování práce k úspěšné obhajobě bych považovala za klíčové především následující: důsledné jazykové korektury; jasná formulace sociologického tématu a originálního přínosu disertace ve vztahu k vymezenému korpusu literatury; pečlivá práce se zdroji a přesné odkazování; vyvážení rozsahu a argumentačního rytmu kapitol; vypuštění nebo zkrácení a jasné provázání Kapitoly 7 s tématem práce; zpřesnění metodologické kapitoly ve vztahu k tématu práce; revize závěru směrem k vypointování práce (každopádně bez funkce copy-paste).

V Praze, 7. 9. 2014

Tereza Stöckelová